

Böyük şəxsiyyətlər haqqında yazmanın məsuliyəti yaradıcı çətinliyindən daha böyükdür. Hələ əger o şəxsiyyət xalqın milli dövlətçilik tarixinin son yarım əsrəki çox əhəmiyyətli bir dövründə müəllifidirsə, ilk cümləni yazmadan övvəl istor-istəməz düşünməli olursan: görəsən, düşüncələri hansı yəndən qolomo alımağa başlaşan yaxşı olar?! Onun hayat və fəaliyyətini, irləini lazımi qədər biliirkəm!

Heydər Əliyev şəxsiyyəti badii-publisistik yaradılığının şah mövzusudur. Heyatiyinin əsas hissəsi Heydər Əliyevin gözlərimin altında qurub-yaratdığı Azərbaycanda keçib. Ulu Öndərimizin müasirlerindən olmuşsam. Xoşbəxtom ki, bu gün də Onun ideyaları işgəf edən, tarixinin yeni dönməni qədəm qoyan ölkənin sakiniyim.

Təvazökarlıqdan uzaq olsa da, özümü bu yarıməsrlik dövrünə əli qoləmlı canlı salnaməcılardan biri hesab edirəm. Ona görə də Heydər Əliyev mövzusunda özünü, əslində çox rahat hiss etməliyim. Bununla belə, yenə də hər dəfə torəddilərən olur. Çünkü haqqında yazdırığım şəxsiyyətə aid nə varsa, Azərbaycan xalqı və dövləti üçün tarixdir. Ona görə ki, Heydər Əliyevin adı olan hər yerdə Azərbaycan var, "Heydər Əliyev" yazılır, Azərbaycan oxunur! Onun həyat və şəxsiyyətinin bütün məqamları milli dövlətçilik tariximizin ayrılmaz parçasıdır. Dolayıdırlı, Azərbaycan tarixinin çox mühüm bir hissəsi məhz Heydər Əliyev şəxsiyyəti otrada mərkəzələşir. Özü də men burası təkədə Ulu Öndərin ötən əsirin 60-ci illərinə sonlarında ölkəyə rəhbərliyindən, Azərbaycan üçün gördüyü işlərdən başlanan yarımoserlik tarixi nəzərdə tutmuram. Milli dövlətçilik tariximizin daha qədim qatları da bu şəxsiyyətdən qovuşur. Zamanın müxtəlif çağlarında Azərbaycan üçün çalışdır-vuruşan, bu ölkənin keçmişində, bu gündənə iżi olan digər böyük şəxsiyyətlərimizin mənəvi idealları, dövlətçilik amalları da Heydər Əliyev irləndə təcəlla tapır.

Yeri gölmüşən, çıxdan bəri düşündürüm bir məraqlı reallığı da dəyərləri oxucularımla bölüşmək istədim. Heydər Əliyevin xalqın teklidi tələbi ilə müştəqil Azərbaycan dövlətinin rəhbərliyinə qayğılarından danişarkən bir çox tarixçilər, publisistlər 1993-cü ilin iyundan baş verən hadisələri, ölkənin vətəndaş mühərribe həddinə, çıxılmaz vəziyyətə golmasının xüsusi qeyd edirlər. Səbəb-noticə oləşəsi da çox buna hadisələrdə axtarılmış kimi görünür. Amma bununla razılışmaq çətindir. Çünkü Heydər Əliyevin hakimiyət rəhbərliyinə qayğıdı hələ Azərbaycanın dövlət müstəqilliyyətinin borpasından

Tarixinin yüz

xeysi əvvəl, 90-cı illərin ilk aylarından real və arzuədilən idi.

Xalq hərəkatının, müxtəlif xarakterli münəqışların təşkili ilə ən çox qaragüruh qüvvələrinin dövlət idarəciliyi işini yanıtlayacaqları ilk baxışdan görünündə və başlı-başına, təleyin ümidinde qalmış ölkəyə kiminsə yiya çıxmazı zərərəti çıxlara üçün aktuallaşan qurmaq istədiyimiz Azərbaycanı məhz Heydər Əliyevin qura biləcəyi bütün aydınlığı ilə ortaya çıxmışdı.

Hakimiyət uğrunda mübarizonin məhiyyəti, iç üzü ortaya çıxdıqca, ən mühümü isə Heydər Əliyevin sovet Azərbaycanına rəhberliyi dövründə qurub-yaratmışları xalqın gözü altında yağı malı kimi talan edildikcə nəzərlər Böyük Dövlət Qurucusuna yönəldirdi.

Böyük liderlərin bir özülliyi do bundan ibarətdir ki, onlar öz cəmiyyətlərini formalasdırıllar, toplumun ümumi baxışlarında, ictimai təsəkküründə Liderdən oxz edilmiş bir çox keyfiyyətlər, düşüncə torzi, yanışmalar nəzərə çarpır. Azərbaycanda da Heydər Əliyevdən görüb-götürən, onun Lider kimi böyüklükünü, əzəmetini birmənalı şəkildə qəbul edən bütün bir nəsil var. Heydər Əliyev Azərbaycan insanlığını bir dəyərdir, qürurdur. O, XX əsrə yetişən ən böyük dövlət adamıdır. Vaxt olub ki, böyük bir coğrafiyada bizi Vətənimiz, xalqımız, milli əzəlliklərimizə yanaşı, ham də məhz onun adı ilə tənyiblər. Ona görə də Heydər Əliyev öz böyüklüyü, Azərbaycan xalqı və dövləti qarşısındaki misilsiz xidmətləri, təkcə ölkə hüdudlarında deyil, ümuman dünya miqyasında insanların hər zaman yaddaşındır.

Yeni nəslisi tomsıl edənlərin böyük qismi isə Heydər Əliyev cismanı yoxluğu dövründə dünyaya golmış gənc votondaşlarımdır. Gənc nəslə milli dövlətçilik tariximizin böyük bir dəyəri kimi Heydər Əliyevi tanıtmağa böyük ehtiyac var. Açığını deymik, mən bət ehtiyacın getdiyəcək necə artırdığını görürəm. Məhz buna görə də ömrümüzün böyük hissəsinə bu dahi şəxsiyyətin həyat və fəaliyyətini eks etdirən kitablar yazmağa həsr etmişəm.

* * *

"Öz tələbə yoldaşlarının arasında Heydər Əliyev Lev Nikolayeviç Tolstoyun "Hərb və sülh" romanını orijinaldan oxuyan ilk tələbə olmuşdu. Bunu ona rus dili müəllimi Həsən bəy Qaziyev məsləhət görmüşdü. Sonra Heydər bu böyük yazıçının portretini də çəkmişdi..."

Hüseynbala Mirələmov, Viktor Andriyanov "Heydər Əliyev", "Molodaya qvardiya" JZL seriyası, Moskva, 2006-ci il

* * *

"...Bir dəfə Heydər Əliyevin istəkli nəvəsi Heydərən böyükəndə nəci olacağının soruşturulur. Uşaq dərhal cavab verdi:

- Təyyarə!

Yəşilər təcəküblə:

- Bəs nə üçün prezident yox, təyyarə? - dedilər.

Oğlanın cavabı yənə də kəsə oldu:

Sadiq bir Heydər Əliyevi olaraq bu kitabları qolomo almayı özümün əqida borcu hesab etmişəm. Ulu Öndərin əzəmetli fəaliyyəti müqabilində bu nəşrlər doryada damla olsa da, monon özümü rahat hiss edirəm ki, gənc nəslə hommüsəri olduğum dahi siyasetçi haqqında nəfərsən qatdırı bilirəm.

Ulu Öndər haqqında ilk kitabım - "Amanlı işığında" (Publisistik düşüncələr, portret cizgiləri, müsahibələr, "Azərbaycan" nəşriyyatı, 272 səh.) 2002-ci ildə, üç dildə (Azərbaycan, ingilis və rus dilində) işiq üzü gəren "Zəfər yolu" adlı kitabı 2003-cü ildə ("Gənclik" nəşriyyatı, 66 səh.) nəşr olunub. 2003-cü ildə "Həqiqət" (publisistik düşüncələr; "Azərbaycan" nəşriyyatı, 448 səh.), 2004-cü ildə isə "Millətin atası" (publisistik düşüncələr, tarixi esselər, məktublar; "Azərbaycan" nəşriyyatı, 288 səh.), "Bir Günəş var" (tarixi-publisistik düşüncələr; "Səda" nəşriyyatı, 240 səh.), "İşığın izi ilə" (tarixi-ədəbi esse; "Azərbaycan" nəşriyyatı, 288 səh.) kitablarım oxuculara təqdim olunub.

2005-ci və 2006-ci illərdə Moskvadın "Molodaya qvardiya" nəşriyyatında JZL seriyasından "Teigər Alıiev" kitablarım işiq üzü görüb. 2008-ci və 2018-ci illərdə isə "Heydər Əliyev" kitabının yenidən işlənmiş və olavələr edilmişən yeni variantları çap edilib. Xalqımızın böyük oğlu haqqında silsilə kitablar yazmaqın fəxarətinə həm də məşhur JZL seriyasından olan nəşrlərin ilk azərbaycanlı müəllifi olmağın qururu da əlavə olunub.

Heydər Əliyev haqqında hələlik son kitabım olan "Heydərname" epopeyası 2011-ci ildə "Təhsil" nəşriyyatı tərəfindən tərtib edilib.

Bu yazıda invidədək Heydər Əliyev haqqında qələmənaldığım kitablardan, yazdıığım məqalələrdən seçilən, oxucular tərəfindən yüksək rəğbət gorən qızıl sətirler yer alı...

Ulu Öndərimizi daim dərin hörmət və ehtiramla anıraq!..

Hüseynbala MİRƏLƏMOV

manı bu anı bütün ölkə gördü. Bütün ölkə beş, on, on beş daqiqə ekran karşısından çıxımadı, həyəcan içinde gözəldi və gərginlik son həddə çatanda, adı piçılı qışqırıq kimi eks-səda verəndə, Prezident, Ali Baş Komandan hökimlərin isarlarına baxmayaq, müştəqil Azərbaycanın ümidi olan gələcək zabitlərin onu gözəldiyi zala daxil oldu. O, başqa cür hərəkət edə bilməzdə. Sarsılmaz Əliyev iradəsi, Əliyev mətanəti onu ayaga qaldırmış və golocok Azərbaycan zabitlərinin cəm olduğu bu zala qaytarmışdı..."

Hüseynbala Mirələmov "Heydərname" epopeyası, "Təhsil" nəşriyyatı, 2011-ci il

"İlham və Mehribanın ailəsində oğlan uşağı dünyaya gələndə Heydər Əliyev ABŞ-in Houston şəhərində cəməniyətdə idi. Şəhərin meri bu hadisədən dərhal yarınmağa cəhd etdi. Körpənin dünya şöhrəti babasına eftirdi ki, novənin adını Hyiston Əli qoy-

sunlar, amma təklif keçmədi. Ailedə çoxdan qərrər gəlmisdilər ki, oğlan uşağı doğulsə, adını Heydər qoysunlar. Prezident ABŞ-dan Bakıya Londonda doğulmuş oğul nəvəsinə baş çəkəndən sonra uğdu. İngiltərənin baş şəhərində - doğum evində o, körpəni başı bərabərəna qaldıraraq xoşbəxtcesinə bildirdi: "Sənə Heydər adı verirəm!"

Hüseynbala Mirələmov "Heydərname" epopeyası, "Təhsil" nəşriyyatı, 2011-ci il

* * *

"...13 dekabr, 2003-cü ildə Heydər Əliyev özünün sonuncu ezamiyyətindən Vətəno - Bakıya qayıdı. Minlərlə insan eyni anda saatı baxdı, əqrabları 13:55-i göstəridi. Və hamı biliirdi ki, bu təyyarədən o özü düşməyəcək. Zəif ruzigar acı yovşan qoxusu götürirdi. Sükut səssiz rekviyemi andırırdı. Amma bu rekviyemin qopardığı fəryadı hər kas əz ürəyində eşidirdi. Hər kəsin çəkdiyi ağrı və qüssə ümumi kədərə qarışdırı..."

Hüseynbala Mirələmov "Heydərname" epopeyası, "Təhsil" nəşriyyatı, 2011-ci il

* * *

"...Heydər Əliyevlə müxtəlif zamanlarda, bir-birindən fərqli yaddaşqalan şəraitlərdə görüşmüşəm. Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi Heydər Əliyev həmin vaxt cavan bir mühəndis və tikinti idarəsi rəisi olan mənəm (H.Mirələmovun - red.) əlimi sıxarəq mənə qırmızı "Əmək Bayrağı" ordenini təqdim edib və mərkəzi televiziyanın məşhur "Vremya" programında Azərbaycanda milyonuncu mənzilin qazlaşdırılması barədə süjet göstəribilər.

- Sənə töbrik edirəm, sən cavan oğlansan, elə belə də çalış! - dedi Əliyev..."

Hüseynbala Mirələmov "Heydərname" epopeyası, "Təhsil" nəşriyyatı, 2011-ci il

* * *

"...Öz müəlliminin yüz yaşı tamam olanı, yəni, 2003-cü ildə, Heydər Əliyev ölkənin in qocaman pedaqqo, tanınmış ədəbiyyatçusun alım Lətif müəllime somimi töbrik məktubu göndəmiş və müəllimlərdən birin-

cənub...

ci olaraq onu "İstiqlal" ordeni ilə mükafatlandırmışdı.

- Heydərin o vaxt on üç yaşı vardı, pedtexnikuma isə on dörd yaşıdan qəbul edirdilər. Onu atası getirmişdi. Dedi, oğlum müəllim olmağı arzulayır. Mən o zaman tədris hissəsinin müdürü işləyirdim. "Yaxşı, gol bir səhbətləşək", - deyə uşağa üz tutdum.

Heydər inamlı bütün suallara cavab verir və "zavuç" onu texnikumun direktoru Kazım Taliblinin yanına aparır. "Bu oğlan Azərbaycan ədəbiyyatını, tarixi yaxşı bilir, mütaliəni sevir, nitq qabiliyyəti var. Zənnimcə, ondan yaxşı müəllim olacaq", - deyir. Direktor riyaziyyatdan da mükalimə aparmağı təklif edir. Riyaziyyat müəllimi, M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin məzunu Tofiq Bəktəsi də (Naxçıvandan sonra Bakıda nəzəri mexanikadan dərs deyib) abituriyentdən razı qalır.

- Heydər ele ilk günlərdən on yaxşı tələbələrimizdən oldu, - Lətif müəllim sözüne davam edir. - Hətta yuxarı kursların ölkəm tələbələri də ona böyük hörmət bəsləyir, üzünə də, arxada da, geleceyini bilirmiş ki mi, ona "general" deyirdilər..."

**Hüseynbala Mirələmov,
Viktor Andriyanov "Heydər Əliyev",
"Molodaya qvardiya" JZL seriyası,
Moskva, 2006-ci il**

* * *

"Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin keçmiş sədri Ziya Yusifzadə artıq bir neçə il idi ki, təqəüdə çıxmışdı və bu vaxt Heydər Əliyev onu yanına çağırıb Azərbaycanın təhlükəsizlik orqanları və sorhəd qoşunları üçün kadr yetişdirməkdən ötrü Milli Təhlükəsizlik Akademiyası yaratmaqdə kömək etməyi xahiş etdi. Azərbaycanda son illərə qədər müstəqil dövlət üçün vacib olan belə bir təhsil müəssisəsi yox idi. Akademiyani yaratmağı üzərinə götürü biləcək kadr-lar barədə düşünəndə Heydər Əliyev ilk olaraq keçmiş həmkarı Ziya Yusifzadəni xatırladı. Onlar 1955-ci ildən birgə işləmişdilər. Moskva Xarici Dillər İnstitutunun məzunu, Respublika Nazirlər Sovetinin gənc kadri Ziya Yusifzadəni təhlükəsizlik orqanlarında işləməyə o zaman dəvət etmişdilər və o öz təleyini bu təşkilata bağlamışdı. Yeni kadr öz təyinatını məhz Heydər Əliyevin rəhbərlik etdiyi şöbəyə almışdı.

- Heydər Əliyev o saat mənim xoşuma geldi, - həmin günü Ziya Yusifzadə belə xatırlayır. - O, özünü insanlara sevdirə bilirdi. Bir sözə, qızıl parçasıydı.

Uzun illər ərzində onlar çiycin-çiyinə işlədilər, müxtəlif əməliyyatları birgə hazırladılar..."

**Hüseynbala Mirələmov,
Viktor Andriyanov "Heydər Əliyev",
"Molodaya qvardiya" JZL seriyası,
Moskva, 2006-ci il**

* * *

"Heydər Əliyev Zərifə ilə qırx yeddinci ildə, Kislovodskda tanış olmuşdu. O özü bu-nu belə xatırlayırdı:

- Böyük qardaşım Kislovodskda dincəlməyə gedəndə məni də dəvət etdi... Orada heç kim tanımırdım, qardaşımınsa çoxlu ta-

nış-bilişi vardı. Gözümə bir qız dəydi, sonra tanış olduq. Məlum oldu ki, böyük qardaşım onun ailəsini, atasını yaxşı tanıymış. Mənim tanışlığım qısa olsa da, bu qız nədənsə ürəyimi tərpətdi..."

**Hüseynbala Mirələmov,
Viktor Andriyanov "Heydər Əliyev",
"Molodaya qvardiya" JZL seriyası,
Moskva, 2006-ci il**

* * *

- Yadımdadır, - deyə Heydər Əliyev xatırlayırdı, - şair Rəsul Rza, Süleyman Rüstəm, bəstəkar Qara Qarayev, Fikret Əmirov və başqa bir neçə nüfuzlu mədəniyyət xadimi mənə məktubla müraciət etdilər. Onlar Nizami məqbərəsinin acınacaqlı hala düşməsindən narahatlılıqlarını bildirirdilər. Ziyalılar fikirləşirdilər ki, əgər burada belə böyük bir müəssisə tikilibsə, yəqin ki, onu harassa köçürülmək mümkün olmaz, elə isə Nizaminin məqbərəsi bir başqa yerə köçürülsün, yoxsa tamamilə bərbad vəziyyətə düşəcək. Dəqiq yadımdadır, qarşıma iki çıxış yolu qoyulmuşdu: ya kombinati dayandırmaq, ya da məqbərəni başqa yero köçürmək. Bu cür kombinatları hər il tikmək mümkündür, amma Nizami bizim üçün elə qiymətli xəzinədir ki, onu heç nə ilə müqayisə etmək olmaz. Buna görə də məqbərənin yerinin dəyişdirilməsi bizimqün mənəvi cəhətdən də çox ağır idi və biz heç vaxt bu addımı ata bilməzdik.

Yerində bu məsələni həll etmək mümkün olmadı. Mərkəzi Komitənin birinci katibi kömək üçün Moskvaya müraciət etdi. Onun göstərişiyələ respublikanın görkəmli alimlərindən və mütəxəssislərindən ibarət nüfuzlu bir komissiya yaradılır. Beləliklə, Azərbaycan ədəbiyyatının korifeyini yaxınlığında yeni sənaye nəhəngi ilə "barışdırmaq" mümkün oldu..."

**Hüseynbala Mirələmov,
Viktor Andriyanov "Heydər Əliyev",
"Molodaya qvardiya" JZL seriyası,
Moskva, 2006-ci il**

* * *

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri Anarın xatirələrindən: "Sovet dövründə Heydər Əliyev Azərbaycanın əksər rayonlarına qatarla gedirdi. Adətən səfərdə onu mütəxəssislər müşayiət edirdi, bəzən aralarında şairlər, yazıçılar da olurdu. Bir defə təsadüfən tanınmış aktyor Nodar Şaslıqoğlu da Heydər Əliyevlə yol yoldaşı olur.

Heydər Əliyev ondan soruşur:

- Siz burada neyinsiniz?

- Sizi müşahidə edəcəm. Bəlkə, nə vaxtsa rolunuzu oynadım, - deyə Nodar cavab verir.

Heydər Əliyev düşünmədən, onun sözü-nü kəsir:

- Məni oynamaq lazımlı deyil. Özüm elə özümü yaxşı oynayıram".

**Hüseynbala Mirələmov,
Viktor Andriyanov "Heydər Əliyev",
"Molodaya qvardiya" JZL seriyası,
Moskva, 2006-ci il**